Samhandling mellom politiet og helsevesenet ved innleggelse

Ukom

HVA KAN VI LÆRE ETTER ET DRAP BEGÅTT I PSYKOTISK TILSTAND?

Samhandling mellom politiet og helsevesenet ved innleggelse

Publisert 15. desember 2021

ISBN 978-82-8465-020-3

I sitt arbeid kommer politiet i kontakt med personer som kan tenkes å være psykotiske og til fare for seg selv eller andre. Når antatt psykisk syke personer mistenkes for alvorlige voldshandlinger, må politiet ta stilling til om vedkommende skal legges inn i det psykiske helsevernet for å få nødvendig hjelp.

Som regel er dette en vurdering som gjøres av vakthavende politiadvokat. Vanligvis transporterer politiet personen til lege slik at vedkommende kan bli vurdert med tanke på innleggelse.

For å sikre at personen får nødvendig hjelp, kan politiet begjære at vedkommende underlegges tvungen legeundersøkelse eller tvungent psykisk helsevern. Dette gjøres sjelden i dag.

Tvungen legeundersøkelse

Fengselslege, kommunal legevakt eller fastlege kan ikke undersøke pasienter uten pasientens samtykke (11). Det finnes et unntak i psykisk helsevernloven. Dette kalles tvungen legeundersøkelse. Legen kan, som følge av taushetsplikten, normalt ikke videreformidle sin vurdering til politiet. Dersom politiet begjærer tvungen legeundersøkelse, får politiet også partsrettigheter og legens taushetsplikt overfor politiet oppheves. Legevakten kan da informere politiet om sine vurderinger, og politiet har samtidig rett til å uttale seg.

Politiets bruk av innleggelsesbegjæringer

Lovgrunnlaget for politiets begjæringer er psykisk helsevernloven § 3-6, 1. ledd (6). Den sier: "Offentlig myndighet skal ved varsling av helse- og omsorgstjenesten og ved nødvendig bistand som beskrevet i loven her, bidra til at personer som må antas å fylle vilkårene for tvungent psykisk helsevern, og som ikke selv søker behandling, bli undersøkt av lege. Om nødvendig skal det fremmes begjæring om tvungen undersøkelse, tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern."

Helsedirektoratet har omtalt denne bestemmelsen nærmere i sitt rundskriv "Psykisk helsevernloven med kommentarer" (8). Her går det fram at det ikke stilles strenge krav til vurderingen av om tvungent psykisk helsevern er nødvendig, fordi den foretas av personer uten spesialkompetanse innen psykiske lidelser. Vi forstår da at dette gjelder for eksempel politiets vurderinger.

I rundskrivet "Helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke," utgitt av Helsedirektoratet og Politidirektoratet i 2012, heter det:
"I de tilfeller politiet vurderer tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern som nødvendig, skal politiet (…) fremme begjæring om dette dersom:

- den antatt syke er i politiets varetekt, eller
- det dreier seg om å avverge vesentlig fare for vedkommendes eller andres liv og helse, eller
- politiets bistand er nødvendig for å få vedkommende under psykisk helsevern." (9, side 4)

Dersom politiet fremmer begjæring om tvungen legeundersøkelse og tvungent vern, må pasienten, ifølge psykisk helsevernloven, bli undersøkt av en lege som er uavhengig av sykehuset. Dette kan være fengselslege, fastlege, lege på et DPS eller legevaktlege. Denne legen skal undersøke pasienten og avlegge en skriftlig uttalelse før politiet transporterer pasienten til sykehus. Dette sikrer at sykehuset får oppdaterte helseopplysninger.

Politiet får da partsrettigheter videre i saken (psykisk helsevernloven § 3-3 a, 4. ledd). Det vil si at politiet har uttale- og klagerett i forbindelse med sykehusinnleggelsen. De kan benytte klageretten, for eksempel dersom sykehuset ikke etablerer tvungent psykisk helsevern eller dersom sykehuset bestemmer seg for å skrive pasienten ut.

Ingen begjæring om tvungent vern for Frank

Før Frank flyttes over til sykehuset, har politiet informasjon fra den rettspsykiatriske erklæringen om at han har en alvorlig psykisk lidelse og er til fare for andre.

Politiet framsetter ikke en formell begjæring om tvungent psykisk helsevern. Overlegen ved sikkerhetsposten forklarer i intervju med Ukom at dersom det hadde vært en formell begjæring om tvungent psykisk helsevern da Frank kommer til sykehuset, ville slikt vern blitt etablert og gjennomført fra starten av sykehusoppholdet.

Flere personer i politiet og på sykehuset forteller at politiet sjelden eller aldri framsetter en formell begjæring om tvangsinnleggelse etter psykisk helsevernloven.

Innleggelsesbegjæringer brukes sjelden

Ukom har undersøkt bruken av innleggelsesbegjæring fra politiet nærmere. Vi har gjennomført en kort spørreundersøkelse der vi har snakket med jourhavende politiadvokater i de fleste politidistriktene samt vakthavende leger ved 16 psykiatriske akuttmottak.

Politiadvokatene svarer stort sett at de ikke kjenner til bestemmelsen som åpner for innleggelsesbegjæring fra politiets side. Flertallet av de vakthavende legene sier at de kjenner til bestemmelsen, men bare én av legene har opplevd å motta en slik innleggelsesbegjæring. Resultatene fra denne delen av undersøkelsen er nærmere omtalt i metodekapitlet.

Oslo-politiet har benyttet innleggelsesbegjæringer

Oslo politidistrikt har en gruppe som følger opp personer med psykisk lidelse som har begått gjentatte lovbrudd. I 2018 utarbeidet denne gruppen en prosjektrapport (10) som i detalj beskriver samhandlingstiltakene. I ett av kapitlene beskrives rutiner og praktisk gjennomføring når politiet skal framsette en innleggelsesbegjæring. De skriver blant annet at det er viktig å levere innleggelsesbegjæringen til legen før legen undersøker pasienten, for eksempel på legevakten.

Ukoms vurdering av samhandlingen

Når politiet har mistanke eller konkrete opplysninger om at en person er psykotisk og farlig, vil de ofte ta personen med til lege som kan vurdere om vedkommende skal legges inn på sykehus. I dag er det for lite samhandling mellom legen som skal vurdere pasienten og politiet som tar initiativet til innleggelsen. Politiet har som regel verdifulle opplysninger om pasientens tilstand, livssituasjon og voldsproblemer. Hvis legen ikke ber om disse opplysningene og skriver dem ned, går helsetjenesten glipp av viktig informasjon.

Transporttjeneste i dag

Situasjonen i dag er at politiet i mange tilfeller fungerer mer som en transporttjeneste for helsetjenesten enn en kilde til verdifull informasjon og samfunnsvern. Politiet får da ikke utført sitt samfunnsoppdrag som blant annet er å forebygge voldshendelser og sørge for at psykisk syke får hjelp og om nødvendig blir innlagt.

Hvis pasienter som tvangsinnlegges med psykose får trygge rammer og god behandling, kan de i løpet av kort tid gjenvinne sin samtykkekompetanse. Dersom det ikke foreligger en innleggelsesbegjæring fra politiet, og sykehuset vurderer at pasienten her og nå ikke utgjør en fare for andre, må pasienten som hovedregel skrives ut hvis han krever det. Det er derfor viktig at sykehuset har mottatt opplysninger fra politiet om pasientens voldsrisiko og voldshistorikk.

Politiopplysninger bør helst gis skriftlig fra politiadvokaten for å sikre at de blir riktige. Dersom det fremmes begjæring om tvungen legeundersøkelse og tvungent psykisk helsevern, vil begjæringen inneholde disse opplysningene. Det at opplysningene gis skriftlig er viktig av hensyn til pasientens rettssikkerhet. Siden helsetjenesten også vil ha nytte av slike begjæringer, bør helsetjenesten, når politiet kommer med en pasient, etterspørre om politiet vil fremme en innleggelsesbegjæring eller ikke.

Bedre informasjonsflyt

Dersom politiet fremmer en innleggelsesbegjæring, vil det legge til rette for bedre informasjonsflyt mellom politiet og sykehuset. Det kan bidra til å hindre at pasienter med psykose og økt voldsrisiko begår alvorlig kriminalitet.

Når politiet kommer i kontakt med personer de tror har psykose og er til fare for andre, bør de i større grad enn i dag vurdere å begjære tvungen legeundersøkelse, tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern. En begjæring vil kunne bidra til at pasienten får nødvendig helsehjelp. Ukoms kartlegging viser at bestemmelsen om innleggelsesbegjæringer er lite kjent

hos påtaleadvokatene. Riksadvokaten er fagmyndighet for politiadvokatenes arbeid og vil være ansvarlig for å følge dette videre opp. Helsedirektoratet og Politidirektoratet har dessuten et felles ansvar for å gi veiledning om samarbeidet mellom politiet og det psykiske helsevernet.

Ukom vil anbefale at disse instansene samarbeider for å få klarhet i hvordan ordningen med innleggelsesbegjæringer skal fungere i praksis.

Statens undersøkelseskommisjon
for helse-og omsorgstjenesten

Postboks 225 Skøyen
0213 Oslo
E-post: post@ukom.no
Org nr: 921018924